
CIZÍ JAZYKY

1. - 4. ročník čtyřletého gymnázia 5. - 8. ročník osmiletého gymnázia

Učební osnovy gymnázia s návazností na základní školu a nižší ročníky víceletých gymnázií, schválené MŠMT ČR dne 21. července 1995, č. j. 19 539/95-21, s platností od 1. 9. 1995, se nemění.

V 1. až 4. ročníku osmiletých gymnázií se vyučují cizí jazyky podle učebních osnov některého ze schválených vzdělávacích programů pro základní vzdělávání – Základní škola – č. j. 16 847/96-2, s platností od 1. 9. 1996; Obecná škola – č. j. 12 035/97-20, s platností od 1. 9. 1997; Národní škola – č. j. 15 724/97-20, s platností od 1. 9. 1997.

Odborný gestor VÚP: PaedDr. Dagmar Kovařovicová, CSc.
PhDr. Jiřina Masaříková

První cizí jazyk (jazyk anglický, francouzský, německý, ruský, španělský)

I. Charakteristika a cíle předmětu

Cíl výuky

Cílem výuky cizích jazyků **ve čtyřletém gymnáziu navazujícím na základní školu, nižší ročníky víceletého gymnázia** je vytvořit u žáků předpoklady pro mezikulturní komunikaci v rámci Evropy i světa, naučit je užívat jazyk k chápání a objevování skutečností, které přesahují oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem. Výuka budovaná na poznatkové i hodnotové bázi vytvořené předchozí **čtyřletou až šestiletou výukou téhož jazyka** v základní škole/nížších ročnících víceletého gymnázia je tedy zacílena na další

- rozvoj komunikativní kompetence, ústní i písemné,
- rozšíření celkového kulturního obzoru,
- rozvoj intelektuální, etické, emocionální a estetické složky osobnosti žáků,
- rozvíjení učebních strategií jednotlivých žáků,
a to v **souladu**
- s cíli a zaměřením dané školy a třídy,
- se současnými i předpokládanými komunikativními potřebami žáků,
- s jejich věkovými zvláštnostmi a zájmy,
- s celkovým stupněm jejich intelektuálního rozvoje.

Rozsah výuky

Tyto učební osnovy jsou platné **pro výuku navazující** přibližně **na výuku daného cizího jazyka v rozsahu 400 vyučovacích hodin** v základní škole nebo v nižších ročnících víceletého gymnázia (event. v jejich kombinaci) a **pro tříhodinovou týdenní dotaci v návazném studiu**

ve čtyřletém gymnáziu, tj. v celkovém rozsahu předpokládaných 350 – 400 vyučovacích hodin během 4 let. **Výstupní požadavky** jsou tedy formulovány pro úroveň, jíž má být dosaženo výukou v rozsahu přibližně **800 vyučovacích hodin** doplněnou samostatným studiem.

Varianty vyvolané odlišnou vstupní úrovní, nebo odlišnou týdenní hodinovou dotací odvozuje vyučující od těchto osnov na základě znalosti příslušné skupiny žáků a podmínek školy a třídy s přihlédnutím k jejich zaměření.

II. Obsah učiva

Charakteristika obsahu výuky

Jak vyplývá z formulace cílů výuky cizím jazykům na příslušném typu školy, cizí jazyk je chápán jako prostředek dorozumění a předpoklad vzájemného porozumění, jako zprostředkovatel kulturního bohatství jazykových oblastí přesahujících oblast žákova mateřského jazyka i jako předmět středoškolského jazykového studia, sloužící i k rozvoji žákova myšlení a formování jeho osobnosti včetně mezilidských vztahů.

Rozvíjení řečových dovedností tvoří **hlavní složku obsahu výuky cizích jazyka**, na jejímž základě si žák prohlubuje

- **kompetenci lingvistickou** (progrese v užívání složitějších mluvnických struktur a jevů a v obohacování slovní zásoby včetně slovních spojení a frazeologie, zkvalitňování výslovnosti a pasivní poznávání jejich variant),
- **kompetenci sociolingvistickou** (schopnost komunikovat v různých společenských rolích na základě pochopení a posouzení dané komunikativní situace a užívat jazykových prostředků adekvátních této situaci),
- **kompetenci sociokulturní** (schopnost využívat rozšiřujících se poznatků z realit zemí příslušných jazykových oblastí včetně osvojení významných a typických sociálních konvencí),
- **kompetenci studijní** odpovídající dané úrovni osvojení jazyka, respektující osobnostní rysy a pozitivní zkušenosti žáka a vedoucí k žádoucí míře autonomie v rámci vyučovacího i učebního procesu.

Vlastní náplň výuky a základní vyučovací metody, jakož i specifika jednotlivých jazyků jsou předmětem dalších kapitol.

Vstupní úroveň

Charakteristika žáka a požadované minimum jeho cizojazyčných znalostí odpovídající výuce v základní škole nebo v nižších ročnících víceletého gymnázia (event. v jejich kombinaci) v rozsahu 400 vyučovacích hodin.

Žák dosáhl v **řečových dovednostech** následující úrovně:

- **Produktivní dovednosti** – Vede rozhovor i souvisle hovoří na podkladě auditivních stimulů (přímý kontakt s účastníkem rozhovoru i nahrávka) i stimulů vizuálních (text, obraz či jiná názorná pomůcka), neomezuje se jen na odpovědi na otázky, nýbrž prokazuje i schopnost navazovat a udržovat kontakt. Reaguje jazykově správně a bez velkého váhání. Z hlediska výslovnosti jeho ústní projev odpovídá normě či se jí blíží.
V písemném vyjadřování prokazuje především schopnost zformulovat nejběžnější typy sdělení s respektováním základních pravopisných pravidel.
- **Receptivní dovednosti** – Rozumí projevům pronášeným v normálním hovorovém tempu se srozumitelnou artikulací a jednoduchým textům obsahujícím i nízké procento (cca 3%) neznámých prvků, jejichž význam lze snadno odhadnout z kontextu či situace.

Žák prokazuje tuto **schopnost komunikativního jednání v rámci osnovami vymezených**:

- **běžných situací** každodenního života přiměřených jeho věku (seznamování, představování, získávání a poskytování místních, časových a jiných běžných informací, sjednání schůzky, společného programu, telefonování, nákupy běžných druhů zboží, jízdenek, vstupenek, cestování různými dopravními prostředky, návštěva v rodině, návštěva u lékaře, podání dopisu, telegramu, balíku, vyplňování jednoduchých formulářů apod.),
- nejfrekventovanějších **uzuálních obrátů** pojících se k základním komunikativním aktům (oslovení, pozdravy, poděkování, vyjádření souhlasu/nesouhlasu, svolení/odmítnutí, pozvání, omluvy, radosti, lítosti, prosby, žádosti, návrhu, doporučení, údivu, překvapení, bolesti, soucitu, nerozhodnosti, nejistoty, pochybnosti apod.),
- tematických okruhů (rodina, škola, domov, volný čas a zájmová činnost, město, venkov, příroda, cestování a turistika, člověk a společnost, oblékání, péče o zdraví, vzdělávání a kulturní život, země příslušné jazykové oblasti a Česká republika, Evropa a svět),
- **jazykových prostředků** nezbytných pro reagování ve výše uvedených komunikativních situacích a pro vyjadřování v rámci vymezených tematických okruhů,
- (základní segmentální a suprasegmentální složky **zvukové podoby** příslušného cizího jazyka a **pravopis** produktivně osvojených lexikálních jednotek a mluvnických tvarů a struktur, základní vztahy mezi mluvenou a psanou podobou jazyka,
- produktivní ovládnání **1700 – 1800 lexikálních jednotek**,
- produktivní ovládnání **základních syntaktických struktur** vět oznamovacích, tázacích a rozkazovacích, jakož i **konstrukcí** vyjadřujících zápor, základní údaje časové a prostorové, kvantitativní a kvalitativní).

Žák má základní věcné **znalosti z reálií ČR** a zemí příslušné jazykové oblasti (základní zeměpisné údaje, nejvýznamnější historické události, nejnámější historické a kulturní památky, nejvýznamnější představitel umění, vědy, event. současného politického života, nejběžnější zvyky a konvence).

Žák si osvojil účinné **pracovní návyky** vedoucí ke kvalitnímu a trvalému osvojení učiva.

Výstupní úroveň

Požadavky předpokládající návaznou výuku v rozsahu 350 – 400 vyučovacích hodin rozložených do čtyř ročníků.

Jazykové a komunikativní dovednosti

V závěru svého studia na gymnáziu je žák schopen užívat cizího jazyka v jeho mluvené i psané podobě, a to

- v **širokém okruhu** různě zřetěžených či propojených **komunikativních situací**, které jsou pro užívání cizího jazyka frekventované a typické jak v domácím prostředí, tak i při pobytu v zahraničí,
- jako prostředku vlastního **intelektuálního a estetického obohacování** a rozšiřování celkového obzoru.

Úroveň osvojení řečových dovedností prokazuje žák v **kombinacích** těchto dovedností **běžných v autentické jazykové komunikaci**, tj. zpravidla v propojení receptivní dovednosti s dovedností produktivní.

Receptivní dovednosti

Žák chápe slyšený cizojazyčný projev i čtený text jak z hlediska obsahu, tak i z hlediska komunikačního záměru mluvčího nebo pisatele, přičemž

- vyslechnutý projev se neomezuje pouze na projev vnímaný v přímém kontaktu s jedním či s více mluvčími, nýbrž zahrnuje i poslech nahrávky, rozhlasové zprávy, reportáže, diskuse, interview, sledování videozáznamu, filmu apod.,
- účastníkem komunikace je nejen rodilý mluvčí, ale i cizinec, který mluví příslušným cizím jazykem, vyjadřuje se ve stylu spisovném i hovorovém (včetně méně obtížných regionálních variant), je zvyklý či méně zvyklý jednat s cizinci, artikuluje s větší či menší mírou přesnosti,
- cizojazyčné texty určené ke čtení s porozuměním jsou různorodé, všeobecné či populárně vědecky orientované, jsou to i méně obtížné umělecké texty, texty vztahující se k tematice jiných vyučovacích předmětů, event. jednoduché odborné texty související se zaměřením či budoucím studiem žáka, nebo odpovídající jeho zájmu.

Žák si osvojil různé techniky čtení (orientační, informativní, studijní) v souladu s charakterem textu a účelem čtení, event. s formou jeho dalšího využití; umí využívat logického odhadu neznámých slov, slovních spojení či gramatických tvarů na základě kontextu, znalosti struktury jazyka a základních slovtvorných procesů; umí účelně a pohotově užívat různé druhy slovníků, encyklopedie a další dostupnou informativní literaturu.

Produktivní dovednosti

V rámci produktivních dovedností žák

- umí pohotově, jazykově správně a přirozeně reagovat na postupně se rozvíjející běžné životní situace; ovládá i základní komunikativní strategie potřebné pro překonávání jazykových potíží při komunikaci (perifráze, kondenzace apod.),
- ovládá a používá základní jazykové prostředky umožňující diskutovat, zdůvodňovat, přesvědčovat, dotazovat se, vést interview, provádět anketu, řídit besedu,
- je schopen přednést referát na dané nebo zvolené téma (s příp. použitím poznámek v bodech či osnovy),
- umí ústně i písemně reprodukovat a shrnout obsah vyslechnutého cizojazyčného projevu nebo přečteného cizojazyčného textu v cizím i v mateřském jazyce s důrazem na porozumění a kulturní vyjadřování,
- umí zachytit a v bodech zaznamenat podstatné myšlenky a údaje z delšího vyslechnutého cizojazyčného projevu, vyhledat potřebné informace či myšlenky v delším cizojazyčném textu či souboru dokumentů, zaznamenat je a dále s nimi pracovat,
- umí zformulovat osnovu, résumé (a to i s přesně vymezeným rozsahem), vypracovat anotaci neznámého cizojazyčného textu, popsat jednoduchý pracovní postup, vyhotovit zápis z jednání,
- umí správně a stylisticky vhodně písemně zformulovat vlastní myšlenky a názory ve formě vyprávění, složitějšího popisu, různých typů sdělení s uplatněním náročnějších struktur a s respektováním základních odlišností daných charakterem vytvářeného textu (např. soukromý a úřední dopis, novinový článek apod.),
- je schopen samostatně zpracovat rozsáhlejší písemnou práci (projekt, seminární práce) na základě řešerše a studia cizojazyčných materiálů.

Jazykové prostředky

Zvuková stránka jazyka

Žák produktivně ovládá zvukovou podobu daného cizího jazyka, tj. nejen artikulaci jednotlivých hlásek, ale i suprasegmentální složky (přízvuk slovní i větný, rytmus, intonace a melodie) u složitějších větných útvarů jak v mluveném projevu, tak při hlasitém čtení psaného textu včetně jednoduchého textu uměleckého (próza i báseň).

Receptivně je schopen rozumět i základním výslovnostním variantám daného cizího jazyka.

Slovní zásoba

Žák si produktivně osvojil dalších cca 3000 lexikálních jednotek týkajících se vybraných tematických okruhů a příslušných komunikativních situací.

Zvládl základní způsoby a produktivní prostředky obohacování slovní zásoby příslušného cizího jazyka (odvozování, skládání apod., včetně základních tendencí přejímání cizích slov v současném jazyce).

V oblasti internacionalismů chápe významové, výslovnostní, pravopisné i gramatické rozdíly ve srovnání s češtinou.

Osvojil si základní znalosti o stylistickém rozvrstvení jazykových prostředků daného cizího jazyka, lexikálních i frazeologických.

Účelně a pohotově používá překladových a nejběžnějších výkladových slovníků.

Receptivně se seznámil s teritoriálními rozdíly ve slovní zásobě daného cizího jazyka.

Mluvnice

V návaznosti na učivo základní školy/nížších ročníků víceletého gymnázia (event. v jejich kombinaci) žák adekvátně využívá osvojených jazykových prostředků v mluvených i psaných projevech různých funkčních stylů.

Osvojil si další výrazové prostředky, a to zejména v oblasti tvoření složitějších syntaktických útvarů, ve srovnání s mateřským jazykem tam, kde je to účelné.

Zvládl základní prostředky nadvětné syntaxe (konektory, kontextualizátory, kondenzory, větné modifikátory).

Receptivně se seznámil se základními teritoriálními rozdíly v repertoáru gramatických prostředků daného cizího jazyka.

Grafická stránka a pravopis

Žák si v návaznosti na zvládání složitějších syntaktických struktur a textových typů prohloubil učivo základní školy/nížších ročníků víceletého gymnázia, zejména v oblasti interpunkce, psaní velkých písmen a nové slovní zásoby.

Zvládl grafickou úpravu základních formálních textů daného cizího jazyka (osobní dopis, úřední, příp. obchodní dopis, strukturovaný životopis, dotazník apod.).

Tematické zaměření

Situace a funkce

Žák si osvojil různé jazykové varianty řešení cyklicky rozvíjených a různě propojených řečových situací čerpaných z běžného života (viz kapitola Vstupní úroveň); užívá i složitějších struktur a produktivně osvojené slovní zásoby, včetně uzuálních obrátů, v potřebně širší, variabilitě a bohatosti.

Tematické okruhy

Žák prokazuje dosaženou úroveň svých jazykových a komunikativních dovedností v rámci tematických okruhů stanovených pro výuku v základní škole/v nižších ročnících víceletého gymnázia. Tyto okruhy se cyklicky rozšiřují a diferencují v souladu se specifikou příslušného cizího jazyka i dané školy/skupiny žáků.

Důraz je položen na tematiku týkající se

- **mezilidských vztahů** (vzájemnost, tolerance, hodnotový systém, morálka, odpovědnost, konvence),
- **životního prostředí** (člověk ve vztahu k technickému pokroku, k přírodě),
- **sociokulturních aspektů** různých jazykových oblastí včetně ČR (historie a nejvýznamnější osobnosti ČR/země dané jazykové oblasti; filozofie, kultura, politika, věda, ekonomika, technika), postavení ČR/země dané jazykové oblasti ve světovém společenství včetně znalosti posláních základních mezinárodních institucí (OSN, UNESCO, Evropská unie, Rada Evropy aj.),
- **specifických témat** daných zájmem, zaměřením a budoucími potřebami žáků příslušné školy/skupiny (tematika literární, filozofická, sociální, náboženská, politická, ekonomická, přírodovědná, technická aj.) a pojímaných v širších souvislostech.

Rozpis jazykových prostředků jednotlivých jazyků

Cíl výuky vyučovacího předmětu „cizí jazyk“ je společný všem živým jazykům, jimž se v gymnáziu vyučuje. Tohoto cíle, vymezeného v obecné části těchto učebních osnov výstupními požadavky na úrovni řečových dovedností, tematicko-funkčním zaměřením obsahu a obecnými pokyny pro řízení výuky, dosahují jednotlivé jazyky použitím různých jazykových prostředků vyplývajících z typologických zvláštností jednotlivých jazyků a zdůrazněním jevů plynoucích z konfrontace příslušného jazyka s jazykem mateřským.

Problematické jednotlivých jazyků je věnována následující specifická část učebních osnov.

Anglický jazyk

V návaznosti na konkrétní podmínky, možnosti či potřeby školy vyučující volí jako základní jednu ze dvou variant anglického jazyka – britskou nebo americkou. Během studia je vhodné, aby žáci byli postupně receptivně seznamováni ve všech jazykových plánech s variantou druhou.

Zvuková stránka jazyka

- další rozvoj výslovnostních návyků v oblasti segmentů a suprasegmentů
- slovní přízvuk a jeho variabilita
- rytmus a intonace (stažené tvary, tzv. **weak forms**, asimilace, vázání)
- větný přízvuk

Slovní zásoba

- tvoření slov (předponami, příponami, skládáním)
- antonyma, homonyma, synonyma, homofona, akronyma
- ustálená slovní spojení
- tzv. **“false friends” (actual x aktuální)**
- konverze
- frázová slovesa
- idiomy

Mluvnice

Syntax

- věty hlavní a vedlejší
- souvětí souřadné a podřadné
- typy vedlejších vět, jejich význam a způsob přiřazení k větě řídicí
- slovosled ve větě jednoduché
- nepřímá řeč a souslednost časů
- vyjadřování záporu
- anglické protějšky českých jednočlenných vět
- vazby 1. pádu s infinitivem
- vazby 4. pádu s infinitivem
- funkce neurčitých tvarů slovesných ve větě (podmět, předmět, doplněk apod.), větná kondenze
- funkce přídavných jmen a příslovcí ve větě (přívlastek, část přísudku, doplnění slovesa apod.

Morfologie

Slovesa

- čas přítomný, předpřítomný, minulý, předminulý, budoucí a předbudoucí v prostém i průběhovém tvaru u sloves pravidelných a nepravidelných
- vyjadřování opakovaného děje (**used to, would** apod.)
- trpný rod, jeho forma a využití
- pomocná slovesa a jejich využití (otázka, zápor, tázací dovětky; jako pro-forma v přitakání, atd.)
- modální slovesa s přítomným i minulým infinitivem, jejich významy a funkce ve větném kontextu
- infinitiv bez to
- všechny typy podmínovacího způsobu, jeho tvoření a užití, zbytky konjunktivu
- gerundium x infinitiv
- frázová slovesa a jejich problematika
- slovesa změny stavu a způsob jejich doplnění

Podstatná jména

- členy, bezčlennost
- počítatelnost a nepočítatelnost (důsledky pro tvar a význam podstatných jmen)
- gerundium ve funkci podstatného jména
- zástupné **one, that**
- nepravidelnosti ve tvoření množného čísla
- tvary genitivu (přívlastňovací, předložkový, jeho význam a použití)
- analogie českých pádů
- rod podstatných jmen ve srovnání s češtinou

Přídavná jména a příslovce

- stupňování pravidelné i nepravidelné
- výrazy **very, quite, rather, too** apod. před přídavnými jmény a příslovci
- tvoření a stupňování příslovcí a jejich význam
- významové rozlišení příslovcí typu **hard x hardly**

Zájmena a číslovky

- frekventovaná zájmena neurčitá
- zájmena zdůrazňovací a zvrtná

- typy číslovek a jejich zvláštnosti v angličtině
- vyjadřování množství

Grafická stránka a pravopis

Další rozvíjení znalostí ze základní školy a nižších tříd víceletého gymnázia

- vztah mezi výslovností a pravopisem
- zdvojování souhlásek
- vynechávání něměho e
- homofona
- dvojice slov, která jsou zaměňována (např. **except x accept**)
- interpunkce

Francouzský jazyk

Zvuková stránka jazyka

- rytmické členění francouzské výpovědi na úrovni slabiky, mluvního taktu a soutaktů, věty i nadvětých celků; slovní a větný přízvuk, navazování a vázání (povinné, nepřipustné, nepovinné), intonace a melodie věty (věty oznamovací, tázací, žádací, rozkazovací, přací, zvolací, vsuvky, výčty), pauza, mluvní tempo
- artikulace samohlásek, zejména protikladů [i]: [ü], [ø]:[e], [e]:[ə] s důrazem na jejich napjatost a přesné rozlišování zavřených a otevřených samohlásek, zaokrouhlených a nezaokrouhlených samohlásek, nosových a ústních samohlásek; výslovnost temného (nestálého) [ə] a jeho realizace v počáteční, vnitřní a koncové slabice slova a mluvního taktu; rozlišování znělých a neznělých souhlásek ve finální pozici; rozlišování otevřených a zavřených slabik a jejich vliv na výslovnost samohlásek a na užívání rozlišovacích znamének v pravopise nad písmenem „e“ (é, è, ê)
- identifikace fonologických jevů i v promluvě realizované v rychlém tempu, s méně pečlivou výslovností či s regionálními variantami

Slovní zásoba

- osvojení produktivních slovtvorných procesů, nejběžnější případy odvozování předponami a příponami; substantivní, adjektivní a verbální kompozita; zkratky a zkratková slova; konverze, spojovatelnost
- základní poznatky z významosloví (synonyma, antonyma, homonyma, mnohoznačnost atd.)
- mezinárodně užívaná slova a jejich význam s důrazem na tzv. **faux amis**
- anglicismy a amerikanismy v současné francouzštině
- porozumění nejběžnějším výrazům z nižších stylových rovin a regionálních variant

Mluvnice

Syntax

- stavba francouzské věty; zdůrazňovací konstrukce; inverze
- vztahy mezi větnými členy; kongruence větných členů a řízenost
- vztahy mezi větami v souvětí
 - souřadném – vztahy: slučovací (**et, ni ... ni, puis, ensuite**), odporovací (**mais, cependant, en revanche, au contraire, pourtant**), stupňovací (**non seulement ... mais aussi/encore**), vylučovací (**ou, ou bien, soit ... soit, sinon, trantôt .. tantôt**), vysvětlovací (**car, en effet, donc, ainsi, alors, aussi, par conséquent**)

- podřadném – věty podmětne a předmětne (**que, de ce que, à ce que**), vztažné (**qui, que, quoi, dont. le quel, où**), příslovečné časové (**quand, lorsque, pendant que, tant que, avant que, après que, au moment où, en attendant que, jusqu'à ce que, comme**), příčinné (**parce que, puisque, comme**), účelové (**pour que, afin que, de peur que, de crainte que**), podmínkové (**si, au cas où, en cas que, à condition que, supposé que, pour peu que, à moins que, pourvu que**), účinkové (**de façon que, de (telle) manière que, de (telle) sorte que, si bien que**), odporovací (**tandis que, pendant que, alors que, au lieu que, (bien) loin que**), přípustkové (**quoique, bien que, même si**), způsobové (**sans que**), přirovnávací (**comme, comme si, ainsi que, de même que**)

Poznámka: spojky jsou osvojovány průběžně dle výskytu v textech, méně frekventované pouze receptivě.

- polovětné konstrukce podmětové, předmětové, časové, účelové, způsobové aj. (v souladu s probranými typy souvětí)
- slovesné opisy vyjadřující modalitu (**devoir, pouvoir, savoir, vouloir + infinitif, avoir à + infinitif**), čas (**aller + infinitif, venir de + infinitif, être sur le point de + infinitif**), počátek děje (**commencer à + infinitif, se mettre à + infinitif**), pokračování děje (**continuer à + infinitif**), konec děje (**finir de + infinitif**), terminativní vazby (**ne pas arriver à + infinitif, réussir à + infinitif**), přerušení děje (**cesser de + infinitif, arrêter de + infinitif**), trvání, průběh, pomalý postup děje (**être en train de + infinitif, être occupé à + infinitif, rester à + infinitif**), obvyklost děje (**avoir l'habitude de + infinitif**), faktitivní slovesný opis (**faire + infinitif**)
- nejběžnější verbonominální a verboadverbiální konstrukce
- souslednost časů v indikativu a v subjunktivu (vyjádření současnosti, předčasnosti i následnosti)
- přímá a nepřímá řeč a otázka
- elipsa

Morfologie

Slovesa

- slovesa pravidelná, frekventovaná nepravidelná; slovesa se změnami kmenových hlásek a s pravopisnými zvláštnostmi
- tvoření a užívání slovesných časů a způsobů;
 - oznamovací způsob; přítomný čas – **présent de l'indicatif**, jednoduchý budoucí čas – **futur simple**, minulý čas složený – **passé composé**, imperfektum – **imparfait**, předminulý čas – **plus-que-parfait**, předbudoucí čas – **futur antérieur**; receptivní znalost jednoduchého minulého času – **passé simple, passé antérieur**, event. dvojitě složených časů
 - podmiňovací způsob; podmiňovací způsob přítomný – **conditionnel présent**, podmiňovací způsob minulý – **conditionnel passé**
 - spojovací způsob; subjunktiv přítomný – **présent du subjonctif**, subjunktiv minulý – **passé du subjonctif**; receptivně **imparfait du subjonctif, plus-que-parfait du subjonctif**
 - rozkazovací způsob
- nefinitní tvary slovesné a jejich funkce; infinitiv (přítomný i minulý) – **infinitif**, přičestí minulé – **participe passé**, přičestí přítomné – **participe présent**, přechodník – **gérondif**
- trpný rod
- neosobní slovesa; zvrtná slovesa; polopomocná a pomocná slovesa

Člen

- členy a jiné determinanty substantiv
- vynechávání členů

Podstatná jména

- dvojčlenný protiklad rodu; protiklad čísla
- systém prostředků pro vyjadřování českých pádových vztahů
- vlastní jména (osobní, zeměpisná atd.) včetně užívání předložek a členů ve spojení s nimi

Přídavná jména

- rod a číslo adjektiv (včetně frekventovaných nepravidelných tvarů)
- korelace postavení a významu
- stupňování a srovnávání

Zájmena

- existence a funkce samostatných a nesamostatných tvarů zájmen
- nesamostatná zájmena ukazovací, přivlastňovací, tázací a neurčitá ve funkci determinantů
- zvláštnosti v užívání zájmen ve srovnání s češtinou
- zájmenná příslovce **en, y**

Číslovky

- číslovky základní, řadové, nejužívanější násobné a hromadné
- základní početní úlohy
- čtení zlomků a desetinných čísel
- číselná příslovce

Příslovce, příslovečná sousloví

- tvoření a postavení příslovcí a příslovečných sousloví, zvláštnosti v jejich užívání
- stupňování příslovcí – pravidelné i nepravidelné
- výplňkové „ne“ – „ne“ **explétif**

Předložky, předložková sousloví

- předložky a předložková sousloví vyjadřující základní místní, časové aj. vztahy
- polyfunkčnost předložek a předložkových sousloví

Spojky a spojková sousloví

- souřadící a podřadící spojky vyjadřující vztahy uvedené v oddílu Syntax

Částice, uváděcí výrazy

- que, est-ce, n'est-ce pas, comme, si, puisque, bien, ci, là aj.
- prezentativa **voici, voilà, il y a**, knižní **il est, c'est, ce sont** (včetně souslednosti časové v minulosti a rozlišení prézentu a imperfekta z hlediska kontextu)

Citoslovce a citoslovečná spojení

- produktivní osvojení nejběžnějších citoslovcí a citoslovečných spojení, receptivní osvojení širšího rejstříku

Grafická stránka a pravopis

- chápání vztahů mezi fonémy a grafémy
- osvojení pravopisných návyků, funkční užívání pravopisných znamének (**accent, cédille, tréma, apostrophe, trait d'union**) a rozdělovacích znamének (zejména čárka, dvojtečka, uvozovky)
- dělení slov na slabiky, rozdělování slov
- velká písmena, zkratky a značky
- základy transliterace

Německý jazyk

Zvuková stránka jazyka

- větný rytmus němčiny založený na přízvučném principu a s tím související odlišná realizace přízvučných a nepřízvučných slabik (redukcce)
- základní intonační vzorce německé věty
- bohatší vokální systém němčiny (zaokrouhlené samohlásky, dvojhhlásky, zavřené e/o, **ich/ach-Laut**, výslovnost „ng“, přidech, napjatost), vokalizace -v-
- ráz

Slovní zásoba

- tvoření slov, slovotvorné prostředky
- substantivní a adjektivní kompozita, zkratky a zkratková slova
- nejdůležitější lexikální odlišnosti rakouské, resp. švýcarské němčiny
- internacionalismy, anglicismy, amerikanismy
- rozvíjení jazykového citu pro odpovídající vyjadřování v rámci jednotlivých jazykových rejstříků

Mluvnice

Syntax

- stavba německé věty hlavní a vedlejší, pevné postavení určitých tvarů slovesných, rámcová konstrukce a její uvolňování, postavení podmětu a jiných větných členů (včetně rozvířeného přívlastku a přístavku), postavení příklonky **sich**, aktuální členění a pořádek slov
- vztahy mezi větami v souvětí
 - souřadném: slučovacím (**dann, ferner, einerseits-anderseits, teils-teils**), odporovacím (**aber, sondern, trotzdem**), vylučovacím (**oder, sonst, entweder-oder**), důvodovém (**nämlich, doch, ja**), důsledkovém (**darum, deswegen, also**) a věty práci
 - podřadném: ve větách podmětných, předmětných, přívlastkových, příslovečných – časových (**als, wenn, sooft, solange, seitdem, während, nachdem, sobald, sowie, bis, bevor, ehe**), způsobových (**wie, als, je-desto/je-um so, als ob/als wenn, so-daß, zu-als daß, soviel, dadurch-daß, ohne daß, statt daß**), důvodových (**weil, da**), účelových (**damit**), podmínkových vyjadřujících podmínku uskutečnitelnou a neuskutečnitelnou, přípustkových (**obwohl, obgleich, trotzdem**) včetně vět zevšeobecňovacích (**Wohin er auch kam, überall war er willkommen, Koste es, was es wolle... (Soll) Mag das kosten, was es wolle...**)
- nepřímá řeč
- prostý a závislý infinitiv, polovětné vazby infinitivní a participiální
- vyjadřování modality, např. skromné mínění (**Er wird es gemacht haben.**), subjektivní dohad (**Wer mag das sein?**), odůvodněný předpoklad (**Er mußte sie schon einmal gesehen haben.**), povinnost, oprávnění (**Sie hat mit dir etwas zu besprechen.**), cizí mínění (**Er soll krank sein.**), přání (**Käme er doch! Möchte er doch hier sein!**)
- zápor a zvláštnosti jeho užívání

Morfologie

Slovesa

- přítomný čas, préteritum, perfektum dalších sloves a plusquamperfektum sloves pravidelných, pomocných, způsobových, nepravidelných

- slovesný způsob oznamovací a rozkazovací, konjunktiv préterita a plusquamperfekta, konjunktiv přítomný a perfekta, **würde + infinitiv**
- slovesný rod – trpný rod přítomného času, préterita a perfekta, zvrtná slovesa v češtině a němčině
- průběhové a stavové pasivum
- neurčité tvary slovesné: infinitiv činný přítomný (**sagen**) a činný minulý (**gesagt haben**) a infinitiv trpný přítomný (**gesagt werden**) a trpný minulý (**gesagt worden sein**)
- základní slovesné vazby (Funktionsverbgefüge), (např. **in Betrieb setzen**)

Podstatná jména

- kategorie určenosti substantiv, základní pravidla užití členů
- číslo – počitatelnost, tvoření plurálu
- vyjadřování českých pádů (flexí, předložkami, skládáním), přivlastňovací pád
- zpodstatnělé slovní druhy

Přídavná jména

- vztah přídavné jméno – příslovce, pravidelné a nepravidelné stupňování přídavných jmen
- přídavná jména zeměpisná

Zájmena

- zájmena přivlastňovací a jejich použití
- zájmeno **es** a jeho funkce

Číslovky

- užívání základních a řadových číslovek při vyjadřování data, letopočtu a při udávání času, míry, váhy a měny; zlomky; desetinná čísla

Příslovce

- pravidelné a nepravidelné stupňování příslovcí

Předložky

- osvojování předložek v rámci odlišného systému vyjadřování časových, prostorových a dalších vztahů

Spojky

- spojky fungující v jiném významu jako odlišný slovní druh (**während, da, bis, seit**), další spojky viz odd. skladba

Částice a citoslovce

- částice a citoslovce, jejich použití

Grafická stránka a pravopis

- psaní velkých písmen v němčině, přehlásky, vyjadřování délky/krátkosti slabik v písmu, psaní ss, odlišnosti v interpunkci, dělení slov
- psaní cizích slov v němčině

Ruský jazyk

Navazuje se na osvojené základy zvukové podoby jazyka, základní mluvnické jevy ze skladby a tvarosloví dané osnovami základní školy a nižších tříd víceletého gymnázia, které se opakují, upevňují a v následujících oblastech rozšiřují.

Zvuková stránka jazyka

- Upevnění a rozšíření poznatků o zvukové podobě ruského jazyka v souvislosti s osvojováním nové slovní zásoby, a to zejména:

- výslovnost jednotlivých ruských hlásek (s důrazem na výslovnost měkkých a tvrdých souhlásek)
 - slovní přízvuk
 - redukce samohlásek
 - intonace a rytmus věty oznamovací, tázací, rozkazovací
- b) Osvojení
- výslovnosti slov přejatých
 - intonačního vyjádření různých emocionálních stavů (např. údiv, pochybnost, lítost, radost)
 - intonace a rytmu nadvětých útvarů

Slovní zásoba

Produktivně:

- slovní zásoba v rozsahu minimálně 2000 lexikálních jednotek z probíraných tematických okruhů a komunikativních situací
- nejfrekventovanější způsoby obohacování slovní zásoby (odvozování, skládání, tvoření víceslovných pojmenování, zkracování, přejímání slov z cizích jazyků s důrazem na současné tendence v ruštině)
- základní poznatky o významové stránce jazyka (mnohoznačnost, synonyma, antonyma, homonyma atd.)

Receptivně:

- přiměřený počet dalších lexikálních jednotek na základě četby různorodých textů všeobecně nebo populárně orientovaných, uměleckých, jednoduchých odborných atd.
- Při osvojování výše uvedených jevů důsledně uplatňovat zřetel k mateřštině, využívat skutečnosti, že ruština je blízké příbuzný jazyk.

Mluvnice

Syntax

Produktivně

- frekventované slovesné vazby a adjektivní vazby odlišné od češtiny: **gjjplhfdkznm rjuj c xtv, ,kfujlfhbrm rjuj pf xnj, bynthtejdfmrcz xtv, ;tybrmcz yf rjv, ljdjky xtv** atd.
- infinitivní věty, především: **Nt, t ,s jnlj [yem! Vyt t [fnm d Ghfue. Xnj vyt ntgthm ltkfrm? Yt gjpdjybrm kb tve?**
- větný a členský zápor
- jednočlenné věty typu: **Vtyz pyj, bn. Vyt yt ojbncz. Pltam ujdjhzn gj-hecczb. Tuj yt e, tlbim! Torm j x=v ujdjhbrm!**
- vyjadřování souřadných vztahů spojkami: **f, b, yj, yb - yb, yt njkmrj - yj b, bkb - bkb, gjznjve**
- vyjadřování podřadných vztahů spojovacími výrazy a spojkami: **rjnjhsg, rfrjq, xtg, gjnjve xnj, nfr rfr, xnj, s, rjukf, tckb, tckb ,s, kb, xtv, [jnz**

Receptivně:

- přechodníkové a participiální vazby (překlad do češtiny)

Morfologie

Slovesa

- funkční používání sloves pohybu
- nepravidelné tvoření minulého času: **evth, pfv=hp, k=u**
- vyjadřování pasiva v ruštině v porovnání s češtinou
- lexikálně přechodníky a přídavná jména slovesná

Podstatná jména

- 7. pád j. č. a 2. pád mn. č. podstatných jmen mužského rodu zakončených na: **-i, -i, -x, -o, -w**
- frekventované neproduktivní tvary podstatných jmen:
- 6. pád, j. č. podstatných jmen mužského rodu na **-y** pro předložkách **d, yf, (yf, thtue, d ktce, d rhf/, yf vjcne** atd.)
- 1. pád mn. č. **-a** (**ljrnjhf, gjtplf, thtuf** atd.), **-mz, (lhepmz, hfnmz,** atd.)
- skloňování podstatných jmen typu: **nhfvdfq, cnfnmz**
- vybraná frekventovaná singularia tantum a pluralia tantum v porovnání s češtinou
- skloňování podstatných jmen osobních na **-jd, -td, -by**
- rozdíly v rodě frekventovaných přijatých podstatných jmen

Přídavná jména

- skloňování přídavných jmen přivlastňovacích typu: **djkxbq, vfvbby, jnwjd**
- stupňování přídavných jmen, jednoduché a složené tvary 2. a 3. stupně

Zájmena

- skloňování zájmen osobních, ukazovacích, přivlastňovacích a tázacích
- tvoření a funkční používání zájmen neurčitých a záporných

Číslovky

- skloňování číslovek základních
- číslovky neurčité a násobné
- spojení číslovek s podstatnými a přídavnými jmény
- čtení početních úkonů, zlomků, procent atd.

Předložky

- vyjadřování místních, časových a příčinných vztahů v porovnávání s češtinou (**gj, jrjkj, e, vt; le, chtlb, ghjbd, d, yf, bp, c, bp - pf, pf - lj, xhtp, - gjckt, xhtp, pf** atd.)

Grafická stránka a pravopis

- pravopis nově osvojené slovní zásoby
- grafické vyjádření měkkosti a tvrdosti párových souhlásek
- funkční užití měkkého a tvrdého znaku
- psaní zdvojených souhlásek ve slovech ruských a ve frekventovaných přejatých slovech (v souvislosti s tvořením slov, důraz na **-yy-**)
- fonetický způsob psaní **hfc/hfp-, ,tc-/ ,tp, bc-/bp-** atd.
- psaní velkých písmen (názvů států, důležitých zeměpisných názvů, významných mezinárodních organizací atd.) v porovnání s mateřských jazykem

Zvládnout grafickou úpravu osobního a úředního dopisu, psaní žádosti, na přání data v dopisech, oslovení v dopisech, zakončení osobního a úředního dopisu atd.

Španělský jazyk

Zvuková stránka jazyka

Žák umí přiměřeně rytmicky členit španělskou výpověď, a to jak na úrovni hlásek (frikativní a okluzivní varianty psaného b, d, g, jednoslabičná realizace dvojhlásek), tak na úrovni vyšších celků (vázání, realizace rytmických jednotek, specifika intonace vět oznamovacích, tázacích a zvolacích).

Receptivně je schopen porozumět základním regionálním hovorovým variantám výslovnosti španělštiny, v nichž mluvcí neodlišují vyslovované [θ] a [s], aspirují – s na konci slabiky a slova, směřují ve výslovnosti [l'] a [j], případně místo těchto hlásek vyslovují [ʒ].

Slovní zásoba

Žák si osvojil:

a) produktivně:

- nejběžnější způsoby tvoření denominativních adjektiv příponami, tvoření absolutního superlativu příponou **-ísimo**
- tvoření abstraktních substantiv, diminutiv a augmentativ
- tvoření jmen obyvatelských (španělsky mluvící země i Evropa)
- základní prostředky tvoření antonym (předpony **a-, des-, i(n)-**)
- anglicismy a amerikanismy v současné španělštině
- internacionalismy, zejména z hlediska významových rozdílů oproti češtině

b) receptivně:

- základní rozdíly ve slovní zásobě mezi evropskou a latinskoamerickou španělštinou (tvoření diminutiv, význam slov a jejich užití)

Mluvnice

Syntax

- pravidla pro stavbu věty jednoduché včetně vytýkáčích konstrukcí a pleonastického užití osobních zájmen; sponová slovesa **ser** a **estar**, existenciální výraz **hay**
- vyjadřování vztahu mezi větami v souvětí:
 - souřadném (poměr slučovací, odporovací, vylučovací, přičinný a důsledkový)
 - podřadném: věty obsahové (přímá a nepřímá řeč, užití indikativu, subjunktivu a kondicionálu ve větě vedlejší, souslednost časů); věty příslovečné (podmínkové, přípustkové, způsobové, časové, místní, užívání slovesných tvarů a polovětných vazeb s infinitivem a gerundiem); věty vztažné (restriktivní i nerestriktivní, užívání indikativu a subjunktivu)
- vyjadřování významových vztahů mezi výpověďmi a výpovědními celky v textu (výrazy typu **en efecto, si acaso, mejor dicho, o sea, en consecuencia, por supuesto**), odkazování pomocí členu, ukazovacích, osobních a přivlastňovacích zájmen

Morfologie

a) produktivně:

Žák si osvojil:

Podstatná jména

- rod a číslo (zejména u nové slovní zásoby);
- určitý a neurčitý člen (s důrazem na užití v širších celcích z hlediska vyjadřování textové koheze); vynechávání členu

Přídavná jména

- postavení přídavných jmen, významové rozdíly

Zájmena

- osobní: zejména ve vztahu ke způsobům oslovení (tykání, vykání) a pleonastickému užití osobních zájmen při vyjadřování důrazu
- ukazovací: významové odlišnosti od češtiny, vztah ke členu
- přivlastňovací: významové odlišnosti od češtiny, vztah ke členu, vztah ke způsobům oslovení
- tázací: s důrazem na nepřímou otázku
- vztažná: s důrazem na odlišování restriktivních a nerestriktivních vztažných vět
- neurčitá a záporná: s důrazem na vyjadřování záporu ve španělské větě

Číslovky

- číslovky základní i řadové

Slovesa

- tvoření a užití slovesných časů indikativu (**indicativo**), přítomný čas (**presente**), jednoduché perfektum (**pretérito perfecto simple**), složené perfektum (**pretérito perfecto compuesto**), imperfektum (**imperfecto**), plusquamperfektum (**pretérito pluscuamperfecto**), futurum jednoduché (**futuro imperfecto**) pravidelných i běžně užívaných nepravidelných sloves
- tvoření a užití tvarů subjunktivu: přezens (**presente de subjuntivo**), plusquamperfektum (**pluscuamperfecto de subjuntivo**) pravidelných i běžně užívaných nepravidelných sloves
- tvoření a užití tvarů podmiňovacího způsobu (**condicional**) jednoduchého i složeného pravidelných i běžně užívaných nepravidelných sloves
- tvoření a užití tvarů imperativu (kladného i záporného, tykání a vykání), včetně postavení nepřízvučných tvarů osobních zájmen
- tvoření a užití slovesných perifrází s infinitivem, gerundiem a participiem
- tvoření a užití opisného i zvratného pasiva
- tvoření a užití infinitivu (jednoduchého i složeného), gerundia (jednoduchého i složeného) a participia pravidelných i běžně užívaných nepravidelných sloves
- pravidla o souslednosti časů a jejich aplikaci

Příslowce a příslovečné výrazy

- rozšíření repertoáru příslovečných výrazů o konstrukce typu **de forma, de manera ... + adjektivum**

Spojky

- rozšiřování repertoáru spojovacích výrazů z hlediska výstavby složitějších výpovědí a vyjadřování mezivětných vztahů v souvětí (viz kapitolu Syntax)

Receptivně:

- futurum složené (**futuro perfecto**), předminulý čas závislý (**pretérito anterior**), neosobní pasivum
- teritoriální rozdíly ve způsobech oslovení s důsledky pro repertoár osobních a přivlastňovacích zájmen a slovesných tvarů (**voseo**, rozdíly v užívání tvarů **vosotros a ustedes**, důsledky zejména pro vyjadřování rozkazu a přání)
- teritoriální rozdíly v užívání jednoduchého a složeného perfekta a tvarů subjunktivu imperfekta a plusquamperfekta na **-ra, -se**

Grafická stránka jazyka

Žák zvládl grafickou stránku osvojené slovní zásoby i gramatického učiva, zejména s důrazem na psaní velkých písmen, internacionalismy a pravopisné změny v morfologii.

V návaznosti na učivo syntaxe a stylistiky si osvojil základní pravidla pro interpunkci souvětí a grafické uspořádání jazykových projevů (oslovení v dopisech, rozdíly v grafickém uspořádání adresy ve Španělsku a v Latinské Americe, výčty v odborných textech atd.).

III. Přístupy k obsahu a organizaci výuky

Poznámky k pojetí a řízení výuky

Tyto učební osnovy vymezují **rámcové požadavky na výuku** prvního cizího jazyka ve čtyřletém gymnáziu nebo v posledních čtyřech ročnících víceletého gymnázia. Její obsah

a rozsah jsme uvedli v předcházejících kapitolách. I když se je snažíme definovat jasně, je třeba brát v úvahu skutečnost, že jde o **rámec obecný**, nezpřesnitelný, neboť **nemůže postihnout nesmírnou variabilitu podmínek**, v níž výuka probíhá. Je proto nezbytné, aby každý vyučující provedl potřebné modifikace a **upřesnil výstupní úroveň** této návazné výuky – a posléze uvážlivě rozvrhl učivo do jednotlivých ročníků – máje na zřeteli

- obecné cíle a orientaci školy a třídy, event. speciální záměry ve výuce cizím jazykům,
- znalost podmínek, v nichž se uskutečňuje výuka cizím jazykům v dané škole, včetně hodi-
nové dotace v jednotlivých ročnících,
- zjištěnou vstupní úroveň skupiny žáků, její charakter a specifické zájmy jednotlivců,
- důležitost vhodné volby základní učebnice a dalších didaktických materiálů s přihlédnu-
tím k výše uvedeným faktorům.

V rámci této poměrně značné **volnosti** je však třeba **dodržovat základní obecně platné didaktické principy** a respektovat pokyny, z nichž nejzávažnější dále rozvádíme.

- V prvním ročníku čtyřletého gymnázia navazuje vyučující na čtyř až šestiletou výuku řídící se zásadami poměrně podrobně rozvedenými v učebních osnovách cizích jazyků pro občanskou školu. Tento dokument je třeba pečlivě prostudovat a **respektovat** pak nejen jeho **pojetí**, v základních rysech i nadále platné, ale i pracovní návyky žáků.
- **Vstupní úroveň cizojazyčných znalostí žáků** je nutno **ověřit**. Různorodost podmínek výuky, zejména používaných základních učebnic a doplňkových materiálů, povede k dife-
rencím patrným především v oblasti aktivně osvojeného lexika.
- Závěry z tohoto ověřování, které by mělo být co nejkompexnější, nelze vyvozovat jen na
základě písemných prací žáků, tím méně z testů zjišťujících pouze znalost jazykových prost-
ředků, neboť, jak plyne z osnov, výuka cizím jazykům v první etapě preferuje rozvoj řečo-
vých dovedností s prioritním postavením poslechu s porozuměním a ústního vyjadřování.
- Zjištěnou vstupní úroveň žáků je třeba co nejpřesněji definovat, případné rozdíly během
individuálně stanovené doby vyrovnat; tam, kde je to možné, je žádoucí **vytvářet homogenní
skupiny žáků** s diferencovanými nároky.

I v gymnázium zůstává základním znakem v **pojetí výuky** cizím jazykům **kommunikativní orientace**; jazykové učivo se vyvozuje z funkcí v situačním kontextu a z rolí účastníků komu-
nikace. Receptivní i produktivní **řečové dovednosti** se rozvíjejí **ve vyváženém vztahu**
a v **kombinacích**, které odpovídají běžným životním situacím a budoucím potřebám žáků
(např. diskuse o rozhlasovém či televizním vysílání, debaty nad literárními a jinými umělec-
kými díly, referát na základě vyslechnutých i čtených dokumentů, vedení ankety či interview,
zpráva z jednání, záznam přednášky, nejrůznější formy sdělení včetně písemné komuni-
kace prostřednictvím moderní techniky-fax, e-mail, jestliže to podmínky školy dovolují).

Zvyšuje se náročnost požadavků zejména na samostatný ústní a písemný projev. **Výchozí
studijní materiály** jsou cizojazyčné i české, jejich rozsah postupně vzrůstá. Formy nácvi-
ku se rozšiřují o **jednoduchá tlumočnická cvičení**, v uvážlivé míře se používá i **překladu**,
zejména **překladu souvislých textů z cizího do mateřského jazyka**, přičemž je pečlivě
dbáno, aby tento překlad prokazoval nejen žákovo pochopení obsahu, ale zároveň i jeho schop-
nost vyjadřovat se v češtině přesně, jasně, stylisticky obratně a vytříbeně.

Základní metodický přístup spočívá v **integraci** pozitivních a **osvědčených prvků lin-
gvodidaktických směrů a koncepcí** cizojazyčné **výuky obohacené funkčními inovačními
impulsi**. Kommunikativně funkční a tematicko-situační hledisko se propojuje s hlediskem sys-
témovým, spojeným s uvědomělým poznáváním jazykových zákonitostí a vztahů ve vztahu
k jazyku mateřskému.

Vyučující promyšleně usiluje o vzbuzení a udržení **pozitivního vztahu žáků k učení se
cizímu jazyku** a o jejich **aktivní účast v hodinách. Při respektování cílů a rámce učeb-**

ních osnov **plánuje výuku společně s žáky**, neboť jejich spoluúčast a spolurozhodování při tvorbě programu je zdrojem nejen zájmu o příslušné činnosti, ale i pocitu spoluodpovědnosti za výsledky vyučovacího a učebního procesu. Aby umožnil všem žákům úspěšně, byť i dílčím výkonem, se uplatnit, přiblížit se jejich individuálním zvláštnostem a předpokladům, zapojuje do výuky **různé didaktické postupy a formy** (samostatná práce, práce ve dvojicích, skupinové vyučování, práce v plénu, frontální vyučování), nikoli však nahodile, nýbrž v souladu s cílem a obsahem výuky; používání **různých médií** (videozáznam, počítač apod.) umožní vnímání informací různými smysly, což zvýší nejen účinnost pedagogického procesu, ale i jeho atraktivnost.

Návazná výuka cizím jazykům v gymnáziu **se propojuje výrazněji**, než tomu bylo na předchozím stupni školy, s **jinými vyučovacími předměty**, humanitními, přírodovědnými i technickými, včetně předmětů fakultativních (např. výběrové estetickovýchovné semináře, semináře připravující k vysokoškolskému studiu), i s **mimoškolními zdroji informací** (rozhlas, tisk, televize i přímý kontakt s příslušníky různých jazykových oblastí) a **aktivitami žáků**, výrazněji respektuje jejich zájmy a osobnosti rysy. Žáci jsou vedeni k tomu, aby znalosti příslušného jazyka co nejvíce využívali nejen k vlastnímu myšlenkovému obohacování a k získávání podkladů v rámci přípravy hodin cizího jazyka, ale i k **opatřování informací z cizojazyčných zdrojů pro jiné vyučovací předměty**. Netřeba zdůrazňovat, že takovéto pojetí cizojazyčné výuky, které překračuje rámeček předmětu a umožňuje chápat jevy komplexněji a ve vzájemných vztazích, vyžaduje úzkou spolupráci všech vyučujících jednotlivých předmětů příslušné školy.

Základní tematicko-funkční zaměření výuky je naznačeno výčtem situací, funkcí a tematických okruhů v učebních osnovách občanské školy; tyto situace a okruhy se cyklicky rozšiřují a obohacují. Směr jejich rozvíjení je naznačen v kapitole Tematické okruhy (např. od tématu rodina, škola přecházíme k mezilidským vztahům v širším pojetí, od tématu domov, město, venkov k životnímu prostředí).

Nedílnou součástí výuky cizím jazykům tvoří **realie**; chápeme je v **nejširším pojetí** jakožto zeměvědné poznatky z nejrůznějších oblastí kulturního a politického života, současného i minulého; v souladu s výchovou žáka, budoucího občana schopného chápat kulturní bohatství a tradice i jiných jazykových oblastí a přijímat jejich různorodost, orientujeme tyto poznatky nejen na země studovaného jazyka, ale i na země další, zejména ty, s nimiž lze navazovat kontakty. Neopomíjíme ovšem ani **kulturu vlastní země**, kterou se žák učí hlouběji chápat a oceňovat právě v **konfrontaci s poznáváním kultur cizích**.

V rámci výuky realii je třeba zvláštní pozornost věnovat nejen práci s autentickými texty informativního charakteru, ale i **práci s texty uměleckými**. I tato činnost přispívá k rozvíjení jazykové kompetence žáků, učí je vnímat zvláštní stylistické roviny studovaného jazyka s výrazně individuálními rysy danými tvůrčím autorským přístupem k jazyku, seznamuje je s typologií obrazného myšlení a navíc zprostředkuje cenné estetické a filozofické hodnoty. Žánry, obsah a rozsah uměleckých textů volí vyučující přiměřeně k věku žáků, k úrovni jejich jazykových znalostí, k jejich celkové vyspělosti a zájmům, máje na zřeteli, že tato složka má přispívat i k výchově dobrého čtenáře a k vytvoření dovedností samostatně a s porozuměním číst i uměleckou prózu a básně, jakož i sledovat dramatické umění, obohacující citový život člověka a rozvíjející smysl pro vyšší hodnoty a krásu.

Soustavná péče o kvalitu projevu žáka si trvale vynucuje jistý **prostor pro upevňování a rozšiřování znalostí z oblasti jazykových prostředků**.

- **Upevňování návyků správné výslovnosti** (s jejich případnou korekcí), s aplikací na nové jevy a struktury, prolíná všemi fázemi pokročilosti výuky, stejně tak jako prohlubování vazby mezi zvukovou a **grafickou stránkou jazyka**.

- **Mluvnické učivo**, které se postupně a v adekvátní míře obohacuje o nové prvky, rovněž vyžaduje **systematické opakování v nových spojeních a kontextech**; pozornost se věnuje jednak syntaxi a (dle povahy jazyka) morfologii, jednak systematizaci a třídění jevů, a to zejména z hlediska komunikativně funkčního (např. shrnutí způsobů vyjádření časových vztahů, vyjádření pravděpodobnosti, nejistoty, pochybnosti, podmínky apod.) a tam, kde je to funkční a účelné, i v konfrontaci s příslušnými jevy mluvnického systému mateřského jazyka žáka.
- **Slovní a frazeologickou zásobu**, kterou lze na této úrovni již obtížně kvantifikovat, rozvíjíme velmi uvážlivě, a to zejména v její aktivní složce. Vzhledem k jejímu širšímu rozsahu umožňujícímu zobečňující pohled lze, zejména ve vyšších ročnících, žáky hlouběji seznamovat s produktivními způsoby tvoření slov, všimát si typologických zvláštností daného jazyka, mnohoznačnosti slov a zákonitostí řídících jejich spojovatelnost, funkčně využívat synonym, antonym apod., s čímž bylo možno žáky základní školy/nížších ročníků gymnázia seznamovat jen v náznacích. Důležitá je práce s kontextově zapojeným jazykovým materiálem.

Usilujeme-li o co nejlepší výsledky svého pedagogického působení, je třeba svou přípravu vyučovacích hodin propojit s požadavky na promyšlenou **domácí přípravu žáků**, ústní i písemnou, jejíž plnění a kvalitu průběžně kontrolujeme a hodnotíme. Tato příprava by měla být pravidelná, různorodá, přiměřená časovou i obsahovou náročností, měla by utvrzovat a rozvíjet osvojené učivo i připravovat uvedení učiva nového a měla by reflektovat individuální zájmy a možnosti žáků. Kromě běžných krátkodobých úloh zadává vyučující i složitější **týmové práce** a postupně rozsáhlejší **dlouhodobé písemné práce** diferencované náročností, formou i tematikou a vyžadující vyhledávání, třídění a hodnocení potřebných materiálů.

Výsledky vyučovacího a učebního procesu **hodnotí vyučující průběžně**, a to ústně i písemně, neboť pouze na základě těchto zpětnovazebních poznatků může úspěšně a **racionálně řídit svůj další postup**. Rozsáhlejší kontrolní **písemné práce**, obsahově i žánrově co nejpestřejší, se stupňujícím se rozsahem i náročností, zařazuje po adekvátní přípravě **jednu za poletí**.

Každá tato práce by měla mít zpravidla **dvě samostatné části** (jež je možno s jistým časovým odstupem zadat odděleně), a to:

- **test ověřující znalost jazykových prostředků** (gramatické učivo, slovní zásoba) a **úroveň receptivních dovedností** (porozumění vyslechnutému projevu a čtenému textu)
- **samostatný písemný projev** stimulovaný např.:
 - poslechem (zvukový záznam, text čtený vyučujícím),
 - sledováním videozáznamu,
 - textem či souborem dokumentů prezentovaným v grafické podobě,
 - obrazovým materiálem, schématem, statistickými údaji v tabulce, doplněný pokyny zpřesňujícími obsah, rozsah a formu práce.

Časový prostor vyhrazený těmto pracím činí v 1. – 2. ročníku 60 minut, ve 3. – 4. ročníku 90 minut.

V souladu s požadavky na receptivní a produktivní řečové dovednosti (viz vstupní požadavky – úroveň řečových dovedností) žáci texty reprodukují, shrnují, interpretují, hodnotí, zachycují a zaznamenávají z nich hlavní informace či myšlenky, z rozsáhlejších souborů textů vytvářejí syntézu, umělecké texty analyzují či komentují, sestavují složitější popisy, vyprávění, sdělení, časopisecké články apod.

Rovněž **ústní zkoušky** by měly být obdobně stimulovány a **měly by odrážet pestrost a vyváženost vyučovacích postupů**.

Kontrolní práce je nutno pojímat jako dlouhodobou a promyšlenou přípravu na maturitní zkoušku.

Základní učebnice volí vyučující z široké nabídky naší i zahraniční produkce v souladu s cíli, zaměřením školy a podmínkami výuky. Podle potřeby je aktualizuje, **uvážlivě doplňuje** a obohacuje dalšími zvukovými a vizuálními pomůckami, **zejména autentickými materiály**. S vědomím své odpovědnosti z nich vytváří **homogenní celek**, který výuce udává didakticky ujasněný základní směr, rytmus a charakter.

Důležitým předpokladem efektivnosti výuky cizímu jazyku v gymnáziu je působení aprobovaných vyučujících, spolehlivě ovládajících daný cizí jazyk po stránce teoretické i praktické, jakož i teorii vyučování cizím jazykům obecně a danému cizímu jazyku zvláště. Předpokládáme i zájem vyučujících **dále se soustavně vzdělávat**, a to jak vlastním studiem odborné literatury knižní a časopisecké, tak i opakovanou účastí na domácích i zahraničních stážích. Proto také tato kapitola o pojetí výuky a jejím řízení obsahuje jen stručné poznámky k obecně platným a v současné době běžně aplikovaným didaktickým a metodickým postupům, přičemž se omezuje pouze na ty pasáže osnov, které vyžadují zpřesnění a jež mají přispět k účelné koordinaci cizojazyčné výuky, aniž tím vylučují žádoucí tvůrčí, zároveň však vysoce odpovědný přístup každého vyučujícího.

Tyto učební osnovy zpravovala pracovní skupina ve složení:

Vedoucí pracovní skupiny: PhDr. Jitka Taišlová, CSc.

Tajemnice pracovní skupiny: PaedDr. Dagmar Švermová

Anglický jazyk: Mgr. Michaela Čaňková, Doc. PhDr. Alena Lenochová, CSc., PhDr. Irena Mašková, Mgr. Naděžda Mokrejšová, PhDr. Michaela Pířšová

Francouzský jazyk: PhDr. Jitka Taišlová, CSc., Mgr. Jana Kolmanová

Německý jazyk: PhDr. Eva Berglová, Mgr. Milan Čtěborský, Doc. PhDr. Marie Maroušková, CSc., PhDr. Olga Nerandžicová, Mgr. Elke Rusínová, PaedDr. Dagmar Švermová, PhDr. Margit Truníková

Ruský jazyk: PhDr. Radka Hříbková, CSc., PaedDr. Libuše Havlíková, PaedDr. Dagmar Kovařovicová, CSc., Mgr. Marie Pihrtová, PhDr. Hana Urbánková

Španělský jazyk: Doc. PhDr. Jana Králová, CSc., Dr. Anita Pavlíčková, Ph.D.

Recenzenti: Doc. PhDr. Josef Hendrich, CSc., Mgr. Jitka Kováčová, Doc. PhDr. Jarmila Mothejzíkova, CSc., PhDr. Libuše Spáčilová, PhDr. Hana Žofková, CSc.